

הגדלת תעסוקת ערביי ישראל

האם קיים סיכוי לכך?

אחריות הפרט אל מול אחריות הממשלה

בני פפרמן

הרצאה בעבודה ושיח – מפגש בין יהודים לערבים במערכות העבודה ובחברה האזרחית, 120606

אוכלוסיית ערביי ישראל 2004 – עובדות במספרים

2004		
יהודים	ערבים	מדדים עיקריים
5,201.5	1,320.9 (100%)	סך האוכלוסיה ⁽¹⁾ , באלפים מזה לפי דתות:
- - - -	1090.0 (82.5%)	מוסלמים
- - - -	230.0	מהם: בדואים ⁽²⁾
- - - -	111.9 (8.5%)	דרוזים
- - - -	116.5 (8.8%)	נוצרים
1.2%	2.7%	שיעור הגידול השנתי 2000-2004
19.0	30.9	שיעור הילודה ⁽³⁾
76.4%	19.4%	אחוז מסך האוכלוסיה הישראלית
25.5%	41.0%	אחוז ילדים עד גיל 14 מסה"כ
11.8%	3.2%	אחוז בגילאי +65 מסה"כ
22.7%	23.6%	אחוז הגרים בישובים מעורבים ⁽⁴⁾
1,621.8	255.3	מספר משקי הבית, באלפים
84.2%	13.2%	אחוז משקי הבית מסה"כ
3.12	4.91	ממוצע נפשות למשק בית ⁽⁵⁾

(1) אוכלוסייה ממוצעת (2) אומדן ממקורות שונים, למ"ס המועצה לביטחון לאומי ועד הכפרים (3) לאלף איש

(4) ישובים מעורבים: חיפה, ירושלים, לוד, מעלות תרשיחא, נצרת עילית, עכו, רמלה, ת"א יפו, 2003

(5) כולל מ"ב שבהם נפש אחת בלבד

מקור: שנתון סטטיסטי מס' 56, למ"ס



השתלבות בתעסוקה בקרב האוכלוסייה הערבית – בעיות עיקריות

בעיות מצד הביקוש לכ"א

- רמה נמוכה של תשתיות תעסוקתיות, והעדר אזורי תעשייה ואזורי מסחר הולמים
- דחיקת בעלי כישורים נמוכים מחוץ לכ"ע (עובדים זרים, בריחת מפעלים והעסקת בעלי כישורים גבוהים בעבודות מתחת לכישורים)
- "שתי כלכלות נפרדות" (שוק המוצרים, שוק העבודה, אפלייה)

בעיות מצד היצע כ"א

- רמת השכלה נמוכה, והעדר כישורים לשוק עבודה עתידי
- חברה מסורתית וחלוקת עבודה מגדרית
- רשתות חברתיות שאינן מקושרות לשוק העבודה היהודי



בעיות מיוחדות למגזר

- גזענות ואפליה
- העדר ניסיון קודם
- מגורים באזורי פריפריה
- חיפוש עבודה בלתי יעיל
- העדר נגישות
- חסמים פסיכולוגיים



מבנה ההשכלה של האוכלוסייה ע"פ תעודה אחרונה גילאי 18-64 (1) ערבים בהשוואה ליהודים, 2004 באחוזים מסה"כ

5

120606.ppt

ערבים			יהודים	ערבים	תעודה אחרונה
41-64	30-40	18-29	18-64	18-64	
199.1	188.2	226.4	2748.9	613.7	סה"כ, באלפים ⁽²⁾
100%	100%	100%	100%	100%	סה"כ, באחוזים
71.2	49.2	37.9	14.4	52.1	יסודי – חט"ב
7.6	16.4	23.1	21.9	16.0	תיכון ללא בגרות
8.9	17.0	24.0	21.8	17.0	בגרות
4.3	7.1	7.3	15.7	6.3	על תיכוני
7.3	10.0	7.5	24.7	8.2	אקדמי
7.3	10.6	11.1	13.1	9.2	ממוצע שנ"ל

(1) ללא לומדים בעת הראיון (2) כולל לא ידוע
מקור: למ"ס - סקר כ"א 2004, עיבודים - מינהל תכנון מחקר וכלכלה, משרד התמ"ת



הזכאים לבגרות מקרב תלמידי י"ב חינוך ערבי בהשוואה לחינוך עברי, 2002

6

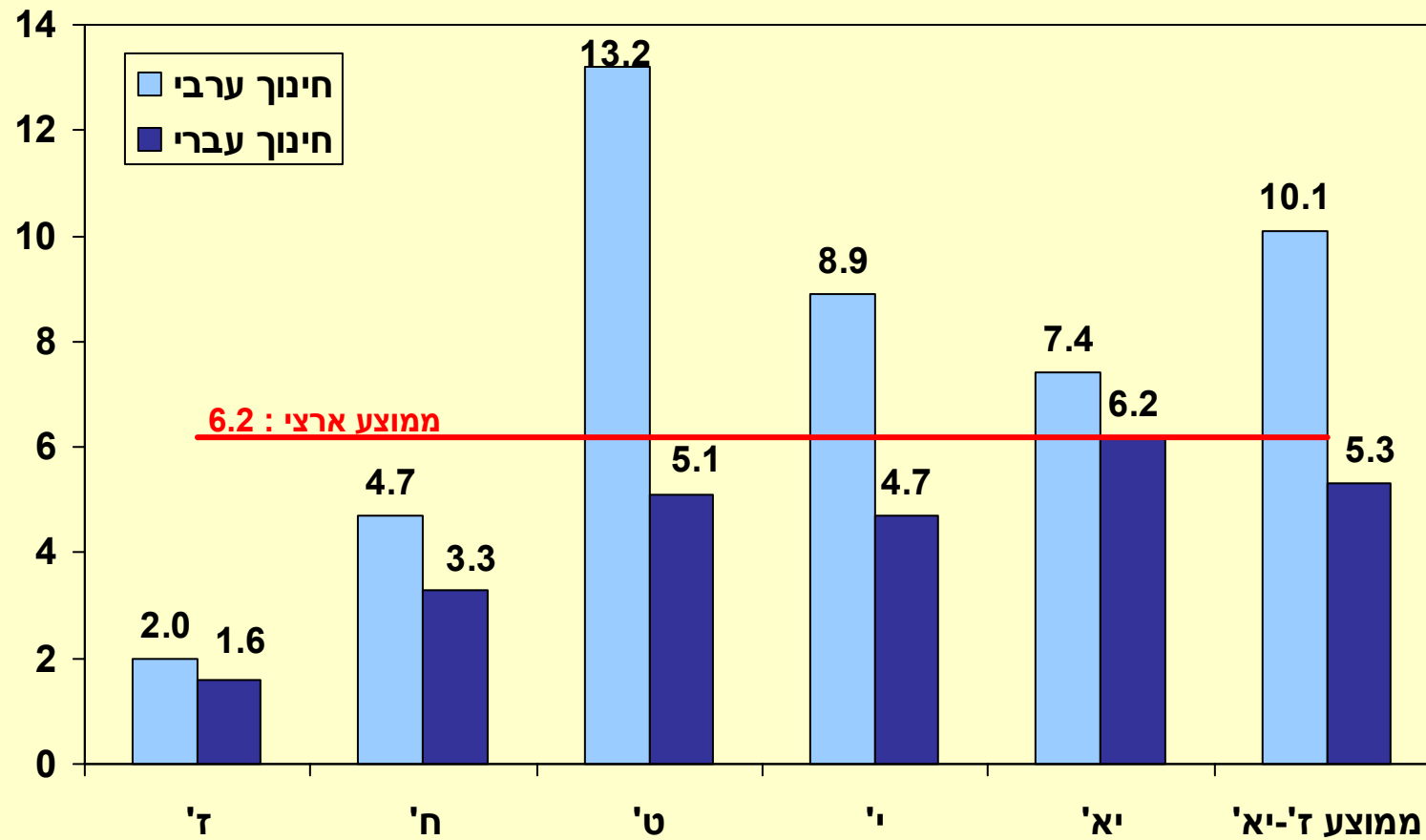
120606.ppt

חינוך עברי			חינוך ערבי			
אחוז העומדים בתנאי הסף ⁽¹⁾	אחוז הזכאים לבגרות	אחוז הנבחנים	אחוז העומדים בתנאי הסף ⁽¹⁾	אחוז הזכאים לבגרות	אחוז הנבחנים	
47.2	56.5	79.8	30.5	51.1	88.2	כלל האוכלוסיה
						<u>נתיבי לימוד</u>
58.2	67.3	89.7	34.6	58.0	94.7	עיוני
36.8	47.8	77.7	23.1	38.2	76.5	טכנולוגי
33.3	46.2	84.2				חקלאי
						<u>אשכול חברתי – כלכלי⁽²⁾</u>
7.4	9.8	19.2	25.4	47.9	85.5	1-2
35.7	46.7	68.4	34.2	53.6	91.1	3-4
45.4	56.3	83.1	45.8	59.3	86.4	5-6
57.6	65.3	89.5	43.2	58.6	86.4	7-8
74.0	78.0	95.0	---	---	---	9-10

(1) לקבלה לאוניברסיטה (2) של יישוב המגורים
מקור: שנתון סטטיסטי מס' 55, 2004



שיעורי הנשירה ממערכת החינוך כיתות ז'-יא' חינוך ערבי בהשוואה לחינוך עברי, 2002

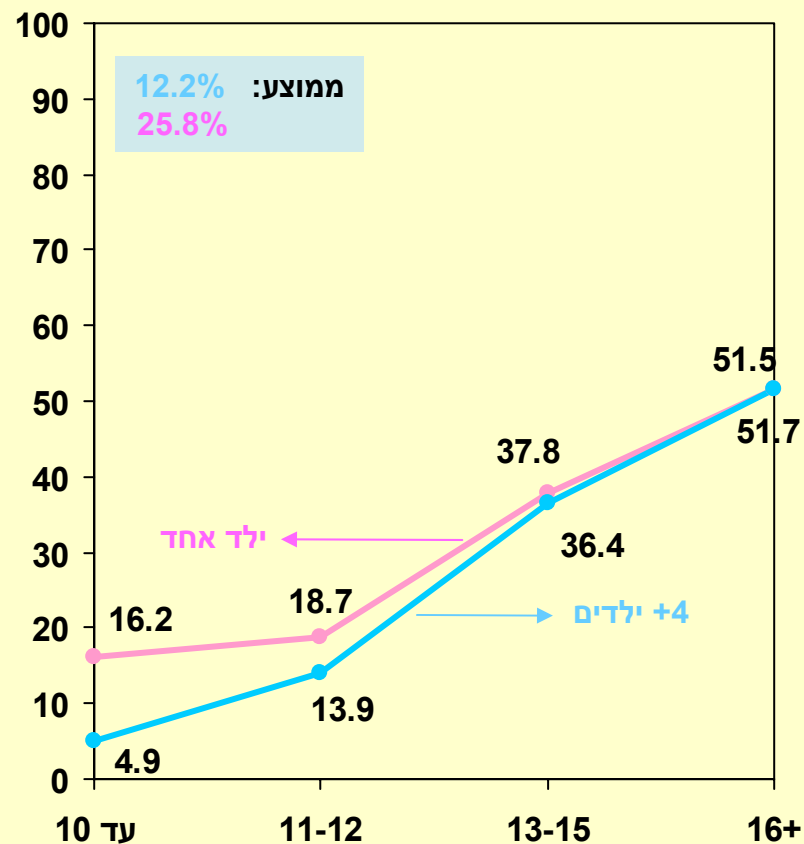


שיעור ההשתתפות של אמהות⁽¹⁾ לפי שנות לימוד ומספר הילדים ערביות בהשוואה ליהודיות, 2004

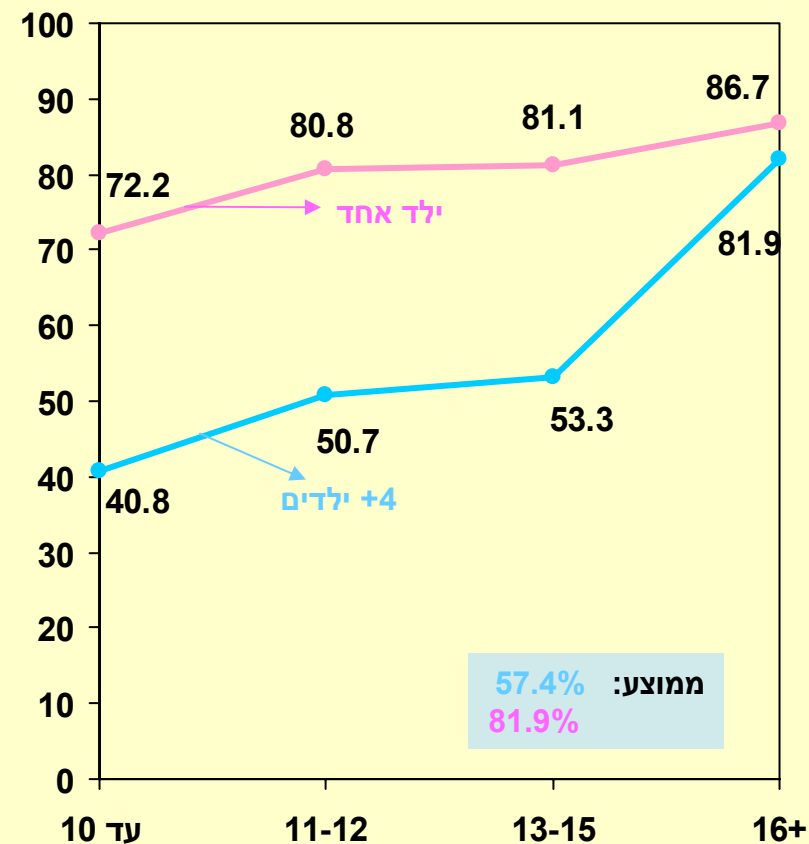
8

120606.ppt

ערביות



יהודיות



(1) אמהות בגילאי 18-45

מקור: למ"ס - סקר כ"א 2004, עיבודים - מינהל תכנון מחקר וכלכלה, משרד התמ"ת

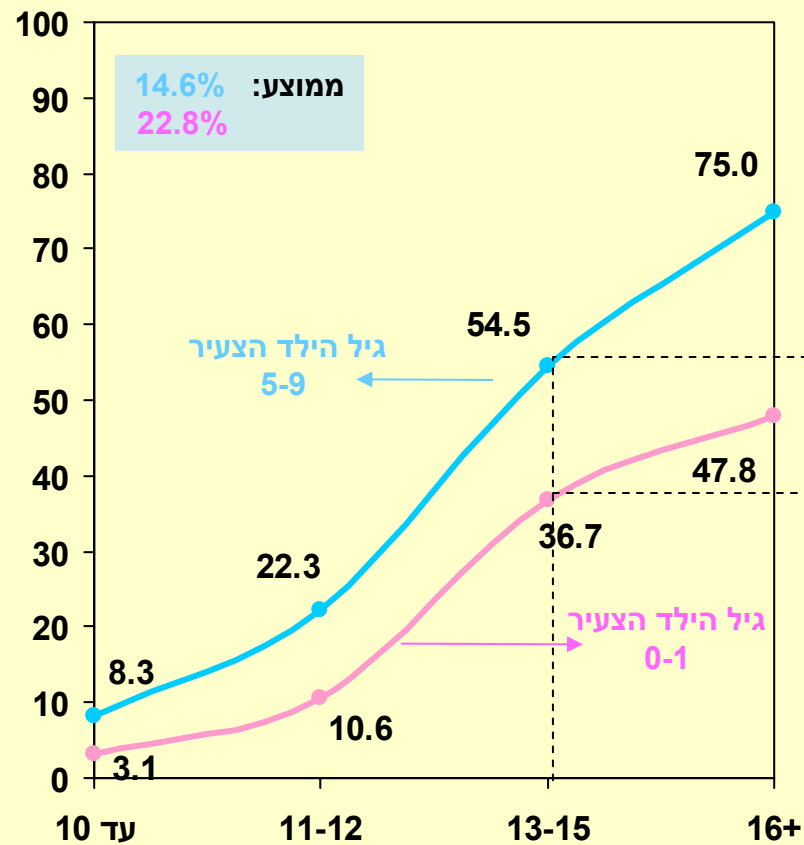


שיעור ההשתתפות של אמהות⁽¹⁾ לפי שנות לימוד וגיל הילד הצעיר ערביות בהשוואה ליהודיות, 2004

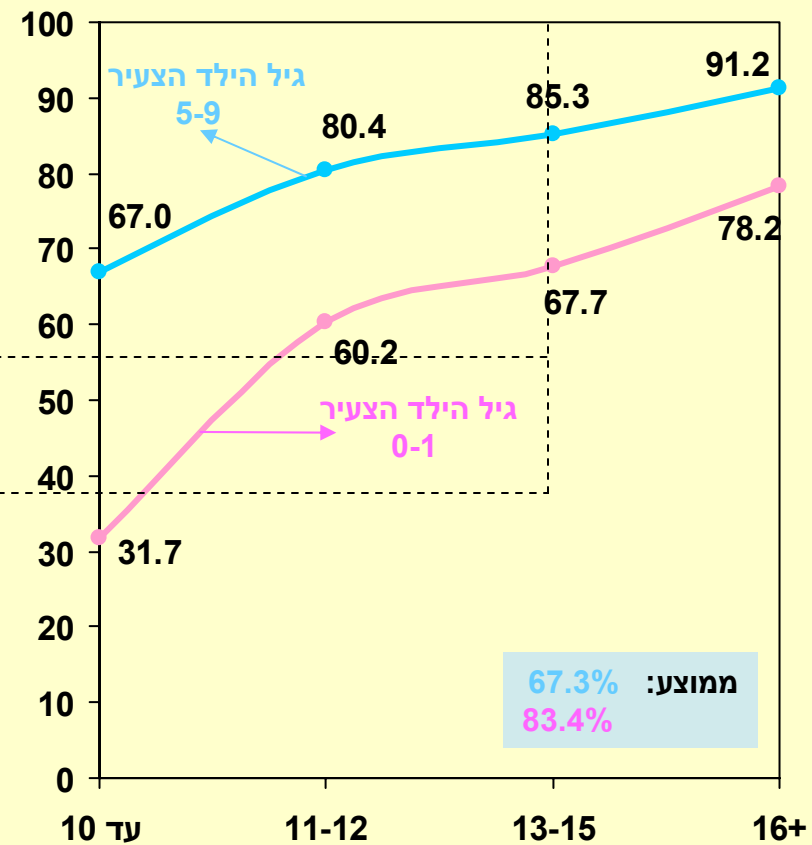
9

120606.ppt

ערביות



יהודיות



(1) אמהות בגילאי 18-64

מקור: למ"ס - סקר כ"א 2004, למ"ס, עיבודים - מינהל תכנון מחקר וכלכלה, תמ"ת



יוממות בקרב העובדים בגילאי 18-64 בנפת עמק יזרעאל ורמלה לפי מגדר ערבים בהשוואה ליהודים, 2004

10

120606.ppt

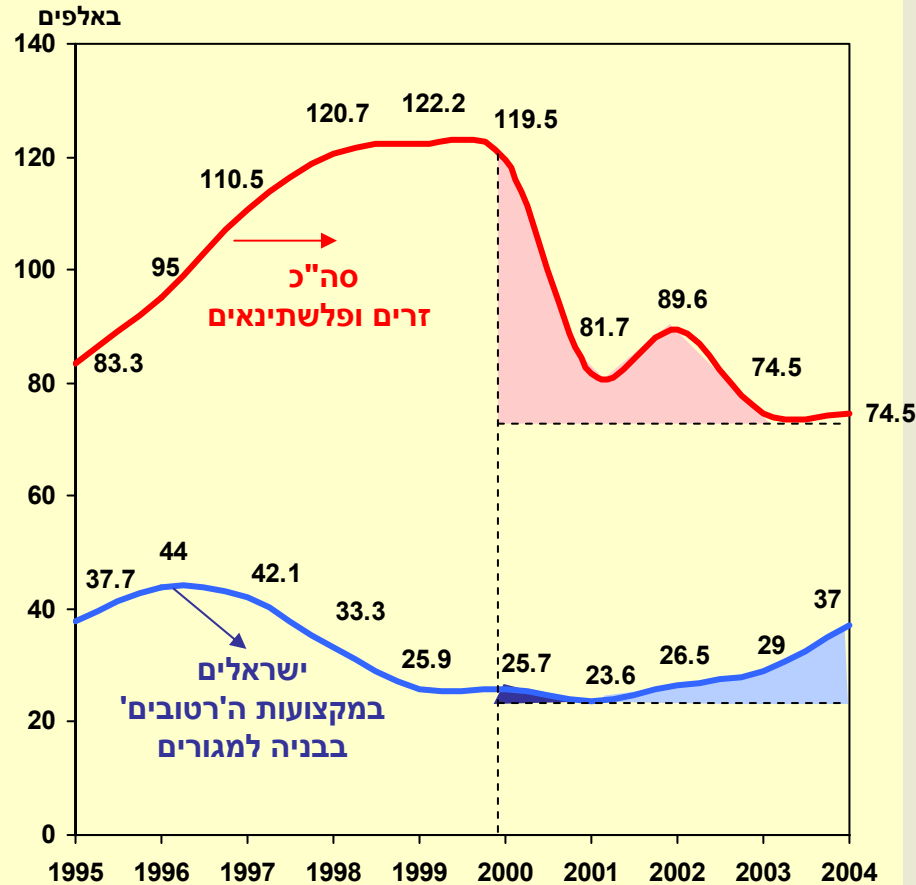
גברים		נשים		נפת יזרעאל
יהודים	ערבים	יהודיות	ערביות	
100%	100%	100%	100%	סה"כ עובדים ביישוב ומחוצה לו עובדים ביישוב המגורים
51.7	30.0	56.6	67.4	
48.3	70.0	43.4	32.6	עובדים מחוץ ליישוב המגורים מהם:
21.4	26.4	27.3	20.4	בנפת יישוב המגורים
8.5	12.2	2.3	6.0	במחוז יישוב המגורים
18.4	31.4	13.8	6.2	במחוזות אחרים
גברים		נשים		נפת רמלה
יהודים	ערבים	יהודיות	ערביות	
100%	100%	100%	100%	סה"כ עובדים ביישוב ומחוצה לו עובדים ביישוב המגורים
24.6	47.9	34.8	42.5	
75.4	52.1	65.2	57.5	עובדים מחוץ ליישוב המגורים מהם:
19.4	20.7	20.8	14.0	בנפת יישוב המגורים
48.8	6.8	13.9	3.7	במחוז יישוב המגורים
7.2	24.6	30.5	39.8	במחוזות אחרים

עובדים בבניה: ישראלים במקצועות ה'רטובים'⁽¹⁾, סה"כ פלשתינאים וזרים באלפים, 1995-2004

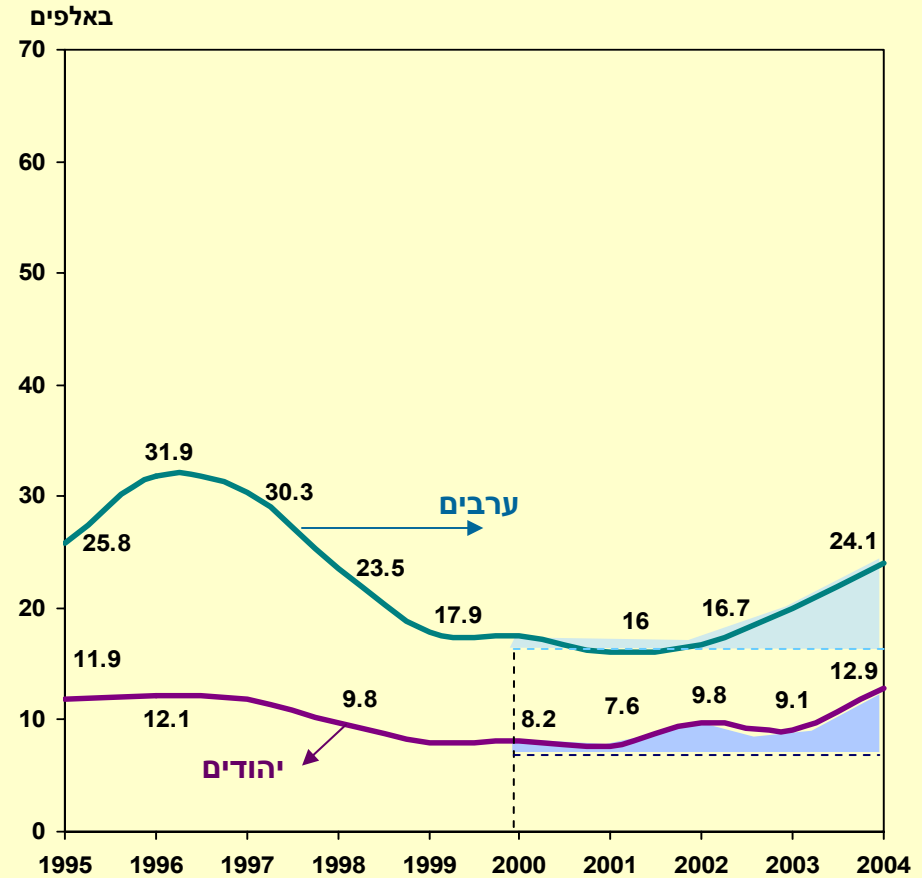
11

120606.ppt

עובדים זרים ופלשתינאים בבניה 1995-2004



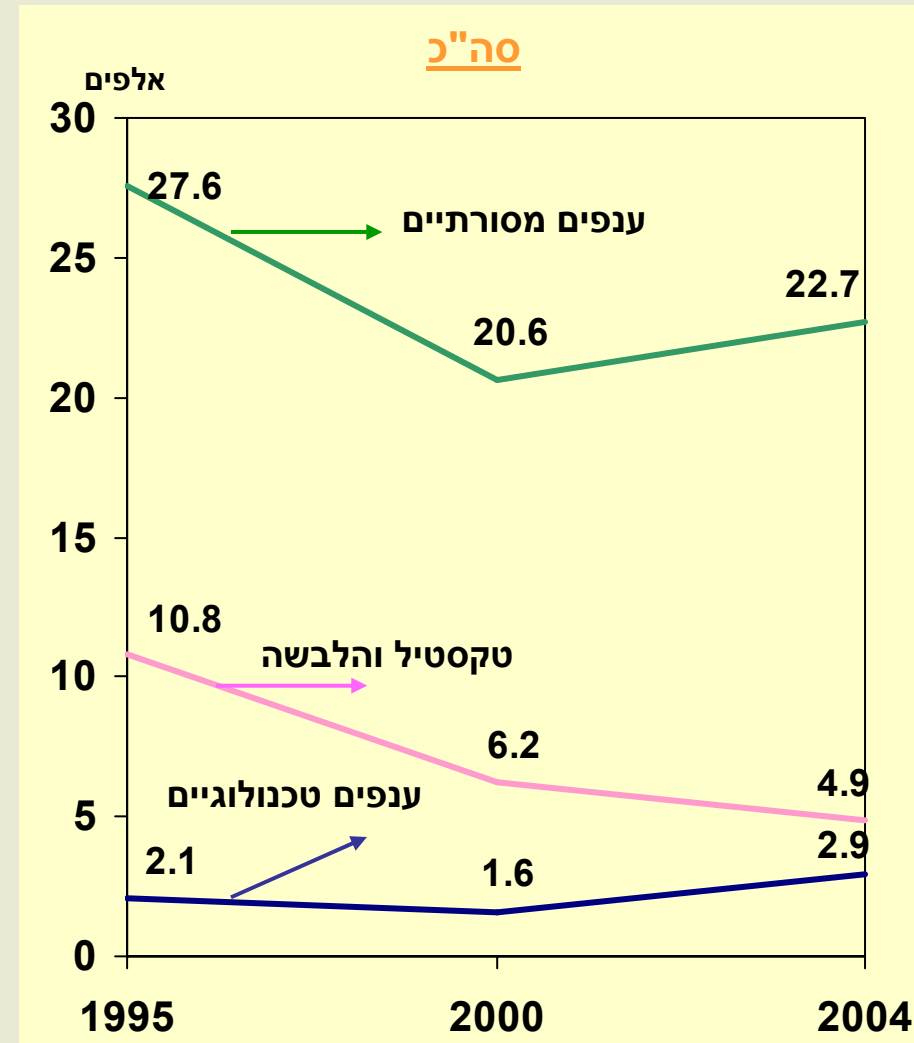
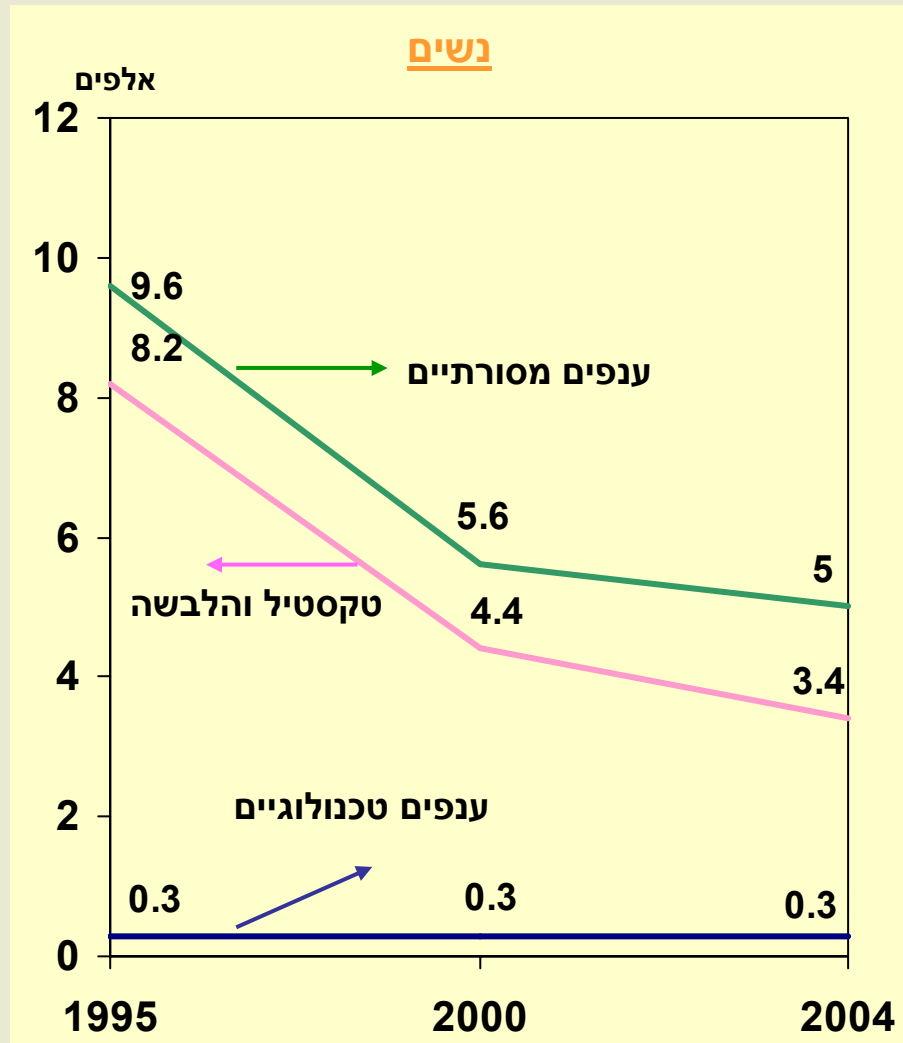
עובדים ישראלים במקצועות 'הרטובים' בבניה למגורים



(1) מקצועות 'רטובים' כוללים: בנאים, רצפים, טייחים, ברזלנים (בבנין) וטפסנים



תעסוקת ערבים בישראל בתעשייה לפי ענפים, 2004 באלפים

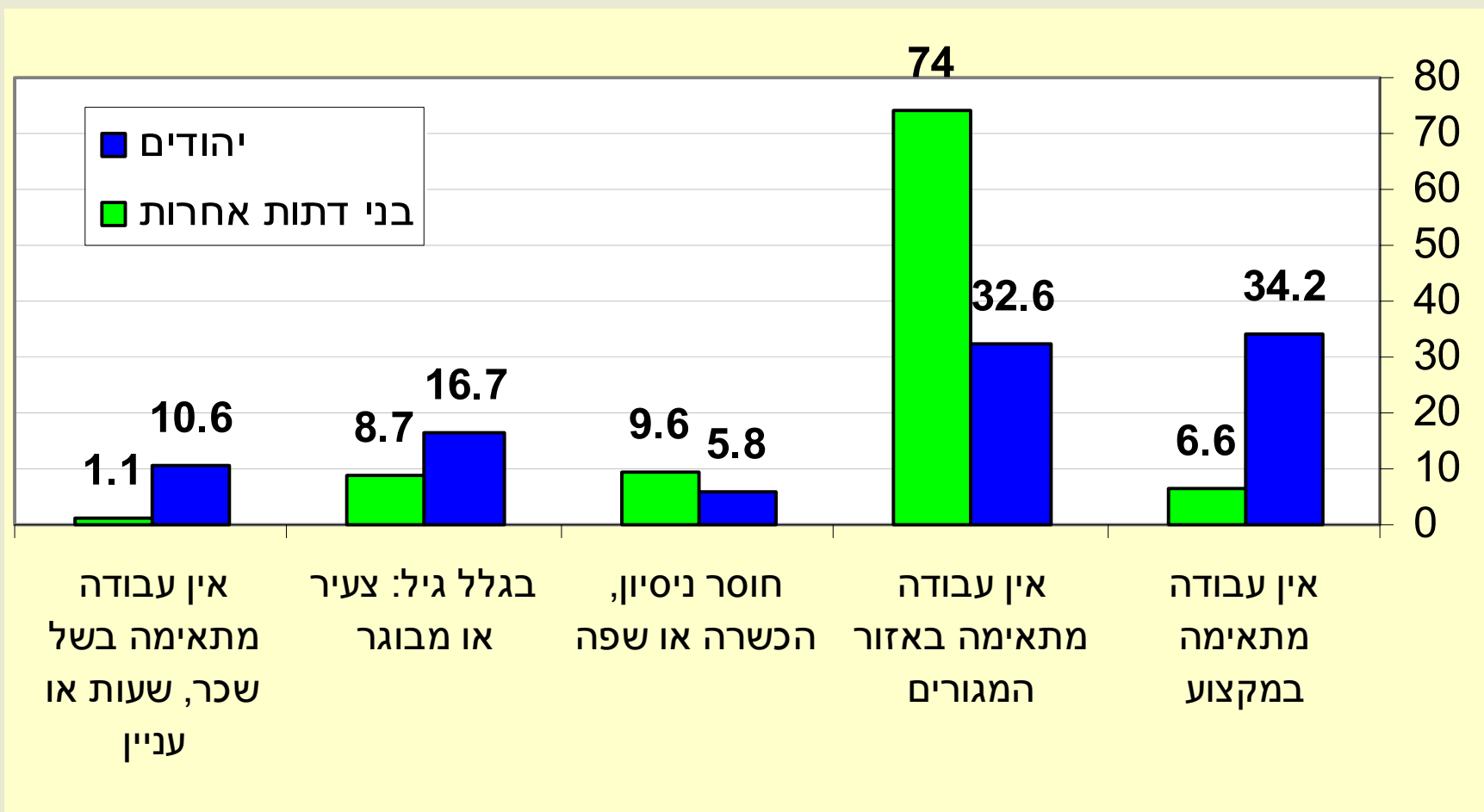


תעסוקת ערבים לפי בעלות על עסק 2002 , באחוזים

בעלות משותפת	בעלות יהודית	בעלות ערבית	
50	30	97	ערבים מרבית העובדים במקום העבודה :
50	70	3	יהודים

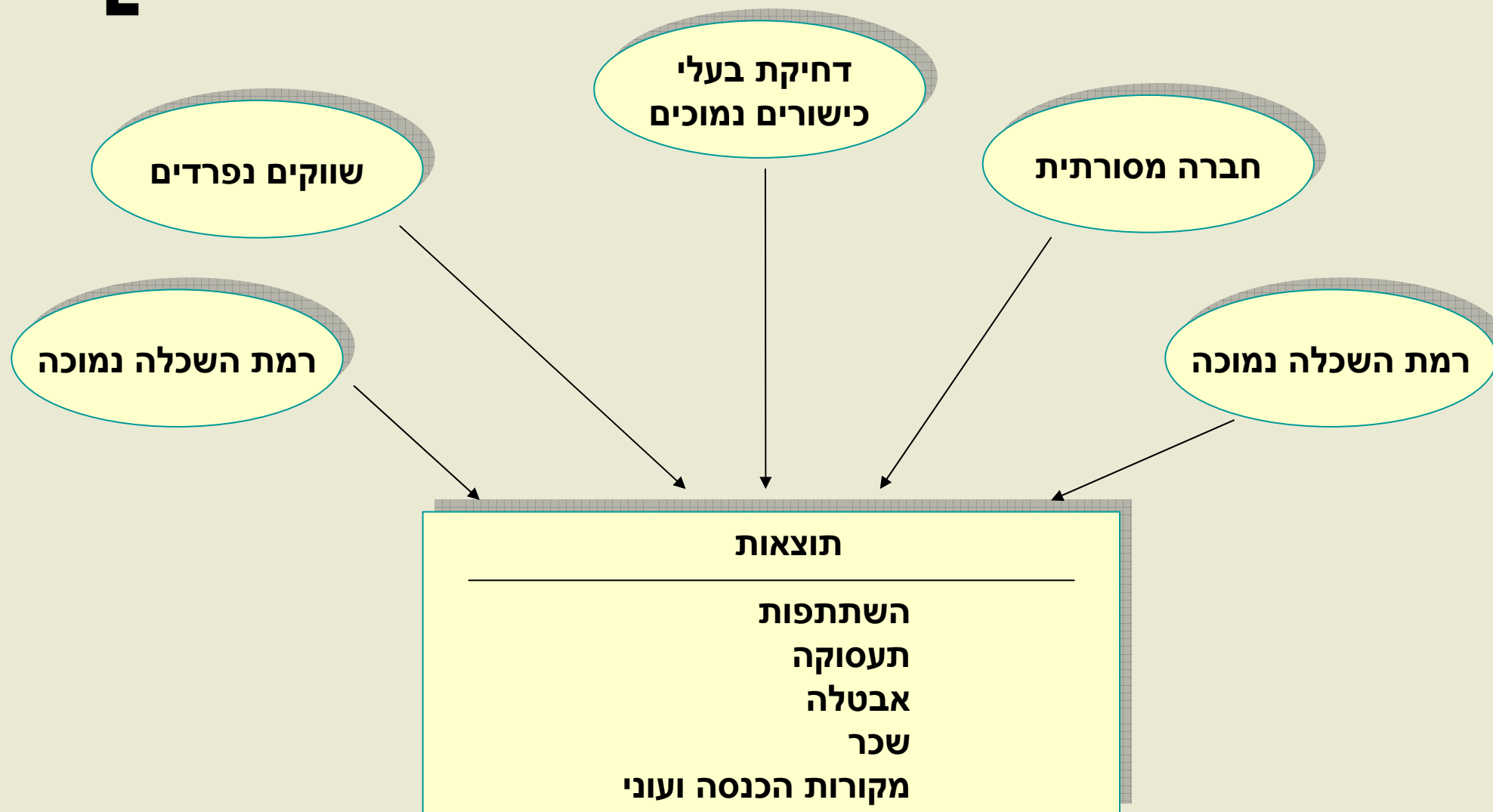
מקור: סקר שבוע עבודה, 2002

גורמים ליאוש מחיפוש עבודה 2004 (באחוזים)



מקור: למ"ס, 2004

סיכום בעיות עיקריות



שייכים לכ"ע, תעסוקה ואבטלה בגילאי 18-64 לפי מגדר והשכלה ערבים בהשוואה ליהודים, 2004

עד בגרות			כלל האוכלוסיה			
נשים	גברים	סה"כ	נשים	גברים	סה"כ	
						<u>ערבים</u>
13.9	68.4	43.7	21.2	69.3	45.7	שיעור השתתפות
19.2	10.8	12.1	20.5	9.1	11.7	אחוז המתייאשים ⁽¹⁾
						% המועסקים
4.1	5.1	4.7	6.2	5.3	5.8	% העובדים חלקית
26.6	6.4	9.0	21.6	5.9	9.3	% העוב' חלקית שלא מרצון
24.6	13.0	14.7	12.6	10.2	10.7	שיעור האבטלה
56.1	58.5	57.9	52.3	55.7	54.8	משך אבטלה, בשבועות
						<u>יהודים</u>
58.2	5.9	62.6	70.0	72.3	71.1	שיעור השתתפות
2.6	1.3	1.8	1.3	0.9	1.1	אחוז המתייאשים ⁽¹⁾
						% המועסקים
16.9	5.2	10.2	17.8	6.5	12.3	% העובדים חלקית
13.7	3.0	7.1	9.2	2.5	5.8	% העוב' חלקית שלא מרצון
17.7	9.3	9.3	9.3	9.3	10.2	שיעור האבטלה
38.2	34.0	34.0	34.0	34.0	34.0	משך אבטלה, בשבועות

שכר ברוטו לחודש, שכר לשעת עבודה, ש"ע בממוצע לשבוע עבור אוכלוסיית היהודים והערבים

יחס ערבים / יהודים	ערבים	יהודים ואחר	סה"כ	
				סה"כ
68.1%	4949.0	7263.0	7023.3	הכנסה ברוטו לחודש, בש"ח
71.0%	30.1	42.4	41.1	הכנסה לשעת עבודה, בש"ח
- -	41.4	40.6	40.6	ממוצע ש"ע בשבוע
				גברים
56.9%	5223.9	9174.6	8581.3	הכנסה ברוטו לחודש, בש"ח
60.7%	29.3	48.3	45.4	הכנסה לשעת עבודה, בש"ח
- -	44.3	46.0	45.7	ממוצע ש"ע בשבוע
				נשים
75.9%	4086.9	5384.4	5316.3	הכנסה ברוטו לחודש, בש"ח
89.1%	32.6	36.6	36.4	הכנסה לשעת עבודה, בש"ח
- -	32.4	35.2	35.1	ממוצע ש"ע בשבוע

שכר ברוטו לחודש, שכר לשעת עבודה, ש"ע בממוצע לשבוע עבור אוכלוסיית היהודים והערבים - נפת צפון

יח ערבים / יהודים	ערבים	יהודים ואחר	סה"כ	
				סה"כ
92.5%	5128.4	5545.1	5418.9	הכנסה ברוטו לחודש, בש"ח
90.2%	29.5	32.7	31.7	הכנסה לשעת עבודה, בש"ח
- -	43.7	40.6	41.5	ממוצע ש"ע בשבוע
				גברים
82.4%	5460.7	6627.9	6159.6	הכנסה ברוטו לחודש, בש"ח
88.3%	29.3	33.2	31.6	הכנסה לשעת עבודה, בש"ח
- -	46.3	46.3	46.3	ממוצע ש"ע בשבוע
				נשים
90.1%	4024.7	4468.8	4394.6	הכנסה ברוטו לחודש, בש"ח
93.8%	30.2	32.2	31.9	הכנסה לשעת עבודה, בש"ח
- -	34.7	34.9	34.9	ממוצע ש"ע בשבוע

שכר ברוטו לחודש, שכר לשעת עבודה, ש"ע בממוצע לשבוע עבור אוכלוסיית היהודים והערבים - נפת דרום

יח ערבים / יהודים	ערבים	יהודים ואחר	סה"כ	
				סה"כ
81.3%	5085.7	6256.5	6185.5	הכנסה ברוטו לחודש, בש"ח
77.0%	27.1	35.2	34.7	הכנסה לשעת עבודה, בש"ח
--	45.7	42.2	42.4	ממוצע ש"ע בשבוע
				גברים
72.6%	5355.5	7374.5	7188.7	הכנסה ברוטו לחודש, בש"ח
73.1%	27.4	37.5	36.6	הכנסה לשעת עבודה, בש"ח
--	47.7	47.1	47.1	ממוצע ש"ע בשבוע
				נשים
76.3%	3837.9	5027.3	4999.4	הכנסה ברוטו לחודש, בש"ח
80.1%	26.1	32.6	32.4	הכנסה לשעת עבודה, בש"ח
--	36.3	36.8	36.8	ממוצע ש"ע בשבוע

המסקנות

1. קיים כוח עבודה זמין בקרב הציבור הערבי.
2. שורת חסמים מונעים השתלבותו במשק הישראלי.
3. המגזר הפרטי חייב לשמש תשתית להרחבת תעסוקת אקדמאים ערביים



- **השכלה והכשרה מקצועית**
- הכשרה מקצועית ממוקדת להגדלת שיעור התעסוקה בשילוב חונכות והתנסות במקום העבודה
- יצירת תנאי סף בקרב מועמדים להכשרה מקצועית
- יצירת אפשרויות ללימודים לאורך החיים
- השלמת השכלה לרבות לימוד השפה העברית
- פתיחת אפיקי לימוד מקצועיים לנוער המקבילים לתיכונים המקצועיים במגזר היהודי (דוגמת אורט ועמל)



- **שילוב נשים בעבודה**
- הגדלת היצע מסגרות הטיפול לילדים בסיוע ממשלתי – משפחתונים, מעונות וצהרונים.
- סבסוד ההשתתפות במסגרות הטיפול לילדים והתאמת המסגרות למאפייני האוכלוסייה.
- **ריחוק גיאוגרפי**
- הסדרת מערך ההסעות ותדירותם
- סבסוד תחבורה ציבורית על פי אזור גיאוגרפי



- שילוב בין כלכלות:
- בחינת האפשרות להעניק תמריצים לעידוד הקמת מפעלים בבעלות משותפת ערבית ויהודית
- פיתוח אזורי מסחר ואומניות אזוריים
- פיתוח אזורי תעשייה משותפים
- פיתוח והרחבת הפעילות של קבלנות משנה של המגזר הערבי בחברות ממשלתיות ובחברות בבעלות יהודית
- חיזוק הכלכלה הערבית
- פיתוח אזורי תעשייה ותשתיות תעסוקתיות באזורים הגיאוגרפיים הסמוכים למרכזי האוכלוסייה
- תמרוץ מעסיקים לפתיחת מפעלים והרחבת תעסוקה באזורי תעשייה בסמיכות למרכזי האוכלוסייה (מסלול תעסוקה)
- עידוד עסקים קטנים ויזמות בקהילה הערבית - פיתוח עבודות שוק במסגרת ביתית לרבות פיתוח רשתות הפצה בקרב נשים אל מרכזי הקניות.
- הנגשת שוק ההון ליזמות במגזר הערבי
- בחינה של הכללת הישובים הערביים בהגדרת אזורי העדיפות במסגרת החוק לעידוד השקעות הון



- טיפול באפליה:
- עידוד מעסיקים לתקופות חניכה בהכשרה של עובדים ערבים במפעלים יהודיים
- עידוד לימודים משותפים של ערבים ויהודים
- מתן עדיפות לעובדים ערבים במכרזים במגזר הציבורי
- בניית תוכנית הסברה למעסיקים להרחבת עתודת מעסיקים יהודים המעוניינים לקלוט עובדים ערבים במטרה לצמצום את השלכות האפלייה
- אכיפה ופיקוח:
- הפחתה מדורגת של מספר ההיתרים לעובדים זרים ואכיפה על עובדים זרים ללא היתר
- אכיפת חוקי העבודה לרבות שכר מינימום
- אכיפת מתן הזדמנות שוויונית לעבודה

